

Н.М. Шуба

В.К. Казимирко

Л.М. Іваницька

І.А. Давидов

Київська медична академія
післядипломної освіти

ПОРІВНЯЛЬНИЙ ВПЛИВ РІЗНИХ НЕСТЕРОЇДНИХ ПРОТИЗАПАЛЬНИХ ПРЕПАРАТІВ НА ЗАГОСТРЕННЯ ТА РОЗВИТОК ГАСТРОПАТІЙ У ХВОРИХ НА ОСТЕОАРТРОЗ

Ключові слова: остеоартроз, нестероїдні протизапальні препарати, лікування, гастропатія.

Резюме. Висвітлено проблему тривалого лікування остеоартрозу із застосуванням селективного і неселективного інгібіторів циклооксигенази та її ізоферментів (ЦОГ-2). Результати порівняльного дослідження неселективного інгібітора ЦОГ-2 диклофенаку та селективного інгібітора ЦОГ-2 МОВАЛІСУ свідчать про більш високий рівень безпеки останнього. Гастродуоденопатії на тлі прийому МОВАЛІСУ виникають у 9,7% хворих на остеоартроз, при застосуванні диклофенаку — у 30,5%. У разі виникнення гастропатії, зумовленої прийомом неселективних нестероїдних протизапальних препаратів, рекомендується подальше застосування селективних інгібіторів ЦОГ-2, зокрема МОВАЛІСУ.

ВСТУП

Проблема лікування пацієнтів з ревматичними захворюваннями суглобів (РЗС) — актуальна для сучасної медицини. Її гострота та соціальна значущість змушують практичних лікарів приділяти їй особливу увагу, розробляти нові безпечні підходи до лікування.

Призначення нестероїдних протизапальних препаратів (НПЗП) — дуже важливий аспект у лікуванні хворих на РЗС, оскільки ці препарати виявляють протизапальну та знеболювальну дію. Досить часто хворі приймають НПЗП тривалий час — впродовж місяців і років, що спричинює розвиток низки побічних ефектів, особливо з боку травного тракту (Гребенева Л.С. і соавт., 1997; Гришина Е.И., 1997; Дзяк Г.В., Логинов С.В., 1997; Дзяк Г.В., 1999). Тому вибір безпечного і ефективного НПЗП надзвичайно важливий у лікуванні хворих на остеоартроз (ОА).

В останні роки широко обговорюється роль селективних інгібіторів циклооксигенази та її ізоферментів (ЦОГ-2) у лікуванні РЗС (de Bock G.H. et al., 1996; Bird H.A., 1998; Vocanegra T.S. et al., 1998; Dequeker J. et al., 1998; Коган К.М. і соавт., 1999), але досі недостатньо вивчений вплив цих засобів у разі тривалого застосування у терапії хворих на ОА.

ОБ'ЄКТ І МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Учасники дослідження були розподілені на 2 групи: 1-шу групу становили пацієнти (52 особи), які приймали МОВАЛІС (МЕЛОКСИКАМ) у дозі 7,5 мг/добу, 2-гу групу (15 осіб) — диклофенак в дозі 150 мг/добу.

У 1-й групі чоловіків було 11 (21,1%), жінок — 41 (78,8%). Розподіл хворих за віком наведено в табл. 1, за давністю захворювання — в табл. 2.

За рентгенологічною стадією хворі на ОА розподілялися таким чином: I стадія — 12 (23,0%), II стадія — 23 (44,2%), III стадія — 17 (32,6%) осіб, тобто у більшості хворих відзначено II та III рентгенологічні стадії (табл. 3). Щодо функціональної не-

Таблиця 1
Розподіл хворих на ОА 1-ї групи за віком

Вік (років)	Кількість хворих (n=52)	
	Абс. число	%
До 29	0	0
30-44	3	5,7
45-59	14	26,9
60 і старше	35	67,3

Таблиця 2
Розподіл хворих на ОА 1-ї групи за давністю захворювання

Давність захворювання	Кількість хворих (n=52)	
	Абс. число	%
До 1 року	1	1,9
1-6 років	10	19,2
7-10 років	16	30,7
Понад 10 років	25	48,0

достатності суглобів (ФНС), то у більшості пацієнтів встановлено II-III ступінь (84,5%). ФНС I ступеня виявлена у 8 (15,3%) хворих (табл. 4).

Хворі приймали МОВАЛІС протягом 3, 6 та 12 міс: 3 міс — 9 (17,3%), 6 міс — 10 (19,2%), 12 міс — 33 (63,46%) осіб.

До 2-ї групи входили 15 осіб, які приймали диклофенак в дозі 150 мг/добу, серед них чоловіків — 3 (20%), жінок — 12 (80%). Розподіл за віком: 30-

Таблиця 3
Розподіл хворих на ОА 1-ї групи за рентгенологічною стадією

Рентгенологічна стадія	Кількість хворих (n=52)	
	Абс. число	%
I	12	23
II	23	44,2
III	17	32,6

44 років — 1 (6,7%), 45–59 років — 5 (33,3%), 60 років і старші — 9 (60,0%) осіб. За давністю захворювання: до 1 року — 0 (0%), 1–6 років —

Таблиця 4
Розподіл хворих на ОА 1-ї групи за ступенем ФНС

Ступінь ФНС	Кількість хворих (n=52)	
	Абс. число	%
I	8	15,3
II	28	53,8
III	16	30,7

4 (26,6%), 6–10 років — 5 (33,3%) і понад 10 років — 6 (40,0%) осіб, а також за рентгенологічними стадіями: I стадія — 4 (26,67%), II стадія — 61 (40%), III стадія — 5 (33,3%) осіб. ФНС I ступеня — у 3 (20%), II ступеня — у 7 (46,6%), III ступеня — у 5 (33,3%) хворих. Як у 1-шу, так і в 2-гу групу були включені хворі на ОА з вторинним активним синовітом. Отримували препарат протягом 3 міс — 3 пацієнти, 6 міс — 2, 12 міс — 10 пацієнтів.

У цілому серед обстежених 1-ї та 2-ї групи до початку лікування було 9 хворих з пептичною виразкою шлунка та дванадцятипалої кишки в анамнезі та 11 — з хронічним гастродуоденітом у стадії ремісії. Розподіл цих хворих у групах був рівномірним.

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

У ході дослідження 10 (19,2%) хворих достроково припинили прийом МОВАЛІСУ через 6 міс у зв'язку з досягненням стійкої ремісії, 9 (17,3%) хворих припинили прийом препарату через 3 міс, з них 5 (9,6%) — через неефективність (за суб'єктивною оцінкою пацієнта). У цих хворих виявлено ОА III рентгенологічної стадії з вираженим звуженням суглобової щілини, масивними крайовими остеофітами та клінічно вираженим обмеженням функції суглоба.

У 4 хворих спостерігали такі побічні ефекти: 2 (3,8%) хворих припинили прийом МОВАЛІСУ у зв'язку з підвищенням артеріального тиску (АГ) (180/100 мм рт. ст. та вище); у 1 хворого з ОА (2,5%) на кінець 3-го місяця знизилися показники вмісту в крові еритроцитів і гемоглобіну, у 1 (2,5%) — через 5 міс на короткий термін (2 тиж) в 1,5 разу підвищились рівні аспаратамінотрансферази (АсАТ) та аланінамінотрансферази (АлАТ). Усіх цих хворих виключили з клінічного дослідження.

Спостерігали також побічні ефекти з боку травного тракту. В 1-й групі на 6-му місяці спостереження виник рецидив пептичної виразки у 2 хворих, гастродуоденіту — у 3. Клінічні прояви — біль в епігастральній ділянці та диспепсичні явища. Результати фіброгастроскопічного дослідження підтвердили діагнози. Цим хворим було призначено фамотидин у дозі 40 мг/добу протягом 3 тиж з подальшим прийомом препарату по 20 мг на ніч. Отже, гастропатичні ускладнення у хворих 1-ї групи становили 9,6%.

У хворих 2-ї групи, які приймали диклофенак у дозі 150 мг/добу, виявлено такі побічні ефекти: у 1 (6,6%) — алергічна реакція у вигляді висипки, у 2 (13,3%) — підвищення АлАТ і АсАТ, у 2 (13,3%) осіб — підвищення АТ. Були виявлені побічні ефек-

ти з боку травного тракту. На початку дослідження серед хворих 2-ї групи у 2 в анамнезі зазначена пептична виразка шлунка та дванадцятипалої кишки, 3 — хронічний гастродуоденіт у стадії ремісії. На 3-му місяці лікування у 2 (13,3%) хворих виник рецидив пептичної виразки, у 2 (13,3%) — вперше виявлено ерозивний гастрит і в 1 (6,6%) пацієнта — пептичну виразку шлунка. Ця патологія клінічно проявилась нудотою, блюванням, вираженим болем в епігастральній ділянці. Діагнози підтвердили результати фіброгастроскопічного дослідження. Хворим з гастроентерологічними ускладненнями після лікування фамотидином в подальшому рекомендовано замість диклофенаку приймати МОВАЛІС та фамотидин у дозі 20 мг на ніч. Отже, у пацієнтів 2-ї групи гастропатії становили 33,2%.

Необхідно зазначити, що 12-місячне дослідження завершили 33 (63,4%) хворих 1-ї групи; 10 (66%) — 2-ї. У зв'язку з розвитком гастропатії 5 із них перейшли на прийом МОВАЛІСУ. Тобто впродовж 12 міс диклофенак приймали лише 5 (33,2%) хворих.

Порівняльну оцінку побічних ефектів терапії НПЗП у хворих на ОА різних груп наведено в табл. 5.

Таблиця 5
Побічні ефекти терапії НПЗП у хворих на ОА

Побічний ефект	1-ша група, n=52	2-га група, n=15
Підвищення АТ	2 (3,8%)	2 (13,3%)
Алергічна реакція	—	1 (6,6%)
Підвищення рівнів АлАТ, АсАТ	1 (2,5%)	2 (13,3%)
Зменшення кількості еритроцитів та рівня гемоглобіну	1 (2,5%)	—
Гастропатії	5 (9,6%)	5 (33,2%)

Як видно з табл. 5, частота побічних ефектів з боку травного тракту у хворих на ОА становила: в 1-й групі — 9,6%, у 2-й — 33,3%.

Таким чином, результати дослідження свідчать, що негативний вплив МОВАЛІСУ на стан слизової оболонки шлунка та дванадцятипалої кишки менш виражений, ніж диклофенаку.

ВИСНОВКИ

Результати наших досліджень підтвердили високу ефективність та безпечність МОВАЛІСУ, виявили доцільність його застосування в терапії хворих на ОА. Препарат добре переноситься хворими, зручний у застосуванні (1 раз на добу) та проявляє менше побічних ефектів з боку травного тракту порівняно з іншими НПЗП.

Тривалий прийом диклофенаку спричинює розвиток гастропатій, що виникають вперше, тоді як МОВАЛІС зумовлює лише загострення хронічних гастропатологій (гастродуоденітів, пептичної виразки шлунка та дванадцятипалої кишки).

Це дозволяє рекомендувати МОВАЛІС в дозі 7,5 мг/добу для тривалої терапії ОА. У разі виникнення гастропатії внаслідок прийому неселективних НПЗП доцільно переходити на подальший прийом селективних інгібіторів ЦОГ-2, зокрема МОВАЛІСУ.

ЛІТЕРАТУРА

Гребенева Л.С., Насонова С.В., Цветкова Л.И. (1997) Побочные эффекты лечения нестероидными противовоспалительными препаратами и пути их коррекции. Клин. медицина, 5: 42–45.

Гришина Е.И. (1997) Новый НПВП мелоксикам в терапии ревматоидного артрита. У кн.: Другий національний конгрес ревматологів. Матеріали наук. праць, 16–19 вересня, 1997 р. Київ, с. 125.

Дзяк Г.В. (1999) Нестероидные противовоспалительные препараты. Морион, Киев, 111 с.

Дзяк Г.В., Логинов С.В. (1997) Профилактика и лечение эрозивных повреждений ЖКТ у лиц, длительно получавших НПВП. У кн.: Другий національний конгрес ревматологів. Матеріали наук. праць, 16–19 вересня, 1997 р. Київ, с. 11.

Коган К.М., Золотарева Г.Д., Шмидт Е.И. (1999) Опыт применения мовалиса у больных остеоартритом в клиниках Москвы. *Терапевт. арх.*, 11: 52–54.

Bird H.A. (1998) When are NSAIDs appropriate in osteoarthritis? *Drugs Aging.*, 2: 87–95.

de Bock G.H., Hermans J., van Marwijk H.W., Kaptein A.A., Mulder J.D. (1996) Health-related quality of life assessments in osteoarthritis during NSAID treatment. *Pharm. World Sci.*, 18(4): 130–136.

Bocanegra T.S., Weaver A.L., Tindall E.A., Sikes D.H., Ball J.A., Wallemark C.B. (1998) Diclofenac/misoprostol compared with diclofenac in the treatment of osteoarthritis of the knee or hip: a randomized, placebo controlled trial. *Arthrosc. Osteoarthritis Study Group. J. Rheumatol.*, 25(8): 1602–1611.

Dequeker J., Hawkey C., Kahan A., Steinbruck K., Alegre C., Baumelou E. (1998) Improvement in gastrointestinal tolerability of the selective cyclooxygenase (COX)-2 inhibitor, meloxicam, compared with piroxicam: results of the Safety and Efficacy Large-scale Evaluation of COX-inhibiting Therapies (SELECT) trial in osteoarthritis. *Br. J. Rheumatol.*, 37(9): 946–951.

СРАВНИТЕЛЬНОЕ ВЛИЯНИЕ РАЗЛИЧНЫХ НЕСТЕРОИДНЫХ ПРОТИВОВОСПАЛИТЕЛЬНЫХ ПРЕПАРАТОВ НА ОБОСТРЕНИЕ И РАЗВИТИЕ ГАСТРОПАТИЙ У БОЛЬНЫХ ОСТЕОАРТРОЗОМ

Н.М. Шуба, В.К. Казимирко, Л.Н. Иваницкая, И.А. Давыдов

Резюме. Освещена проблема длительного лечения остеоартроза с использованием селективного и неселективного ингибиторов циклооксигеназы и ее изоферментов (ЦОГ-2). Результаты сравнительного исследования неселективного ингибитора ЦОГ-2 диклофенака и селективного ингибитора ЦОГ-2 МОВАЛИСА свидетельствуют о более высоком уровне безопасности последнего. Гастроуденопатии на фоне приема МОВАЛИСА возникают у 9,7% больных остеоартрозом, при использовании диклофенака — у 30,5%. При возникновении гастропатий вследствие при-

ема неселективных нестероидных противовоспалительных препаратов в дальнейшем рекомендуется применение селективных ингибиторов ЦОГ-2, в частности МОВАЛИСА.

Ключевые слова: остеоартроз, нестероидные противовоспалительные препараты, лечение, гастропатия.

COMPARATIVE INFLUENCE DIFFERENT OF NONSTEROIDAL ANTIINFLAMMATORY DRUGS ON THE EXACERBATION AND DEVELOPMENT OF GASTROPATHY IN THE PATIENTS WITH OSTEOARTHRITIS

N.M. Shuba, V.K. Kazimirko, L.M. Ivanits'ka, I.A. Davydov

Summary. The article is devoted to the problem of treatment of patients with osteoarthritis for a long period with selective cyclooxygenase (COX-2) and non-selective COX-2 inhibitors. In comparative analysis of 12-month study of selective COX-2 inhibitor MOVALIS with non-selective COX-2 inhibitor diclofenac it has been shown that MOVALIS is safer. MOVALIS causes gastroduodenopathy in 9,7% of patients with osteoarthritis 3 months lately. Diclofenac causes the mentioned side effects in 30,5%. In the first place MOVALIS is indicated for patients with risk factors of gastrointestinal erosion ulcers. Further selective COX-2 inhibitors are recommended, in particular MOVALIS, in case of appearance of gastropathies as a result of administration of non-selective COX-2 inhibitors drugs. In case of gastrointestinal erosions ulcers development during the therapy with nonselective COX-2 inhibitors. It is recommended to replace them with MOVALIS.

Key words: osteoarthritis, nonsteroidal antiinflammatory drugs, treatment, gastropathy.

Адреса для листування:

Шуба Неоніла Михайлівна
04112, Київ, вул. Дорогожицька, 9
Київська медична академія післядипломної освіти ім. П.Л. Шупика МОЗ України, кафедра терапії і ревматології

РЕФЕРАТИВНА ІНФОРМАЦІЯ

Эхокардиографические предикторы выживания при аортальном стенозе с малым градиентом

Smith R.L., Larsen D., Grawford M.H., Shively B.K. (2000) *Echocardiographic predictors of survival in low gradient aortic stenosis. Am. J. Cardiol.*, 86(7): 804–807.

Из базы данных получена информация о 279 больных с аортальным стенозом, которым производили эхоКГ-обследование в 1988–1997 гг. У пациентов с аортальным стенозом с малым гра-

диентом, которым выполнено протезирование аортального клапана, выявлены следующие предикторы плохого прогноза: отсутствие реакции на добутамин, большой объем левого желудочка, низкий трансвальвулярный градиент. Признаками плохого прогноза также считают увеличение фракции выброса и отсутствие уменьшения объема левого желудочка после операции. Оба этих признака являются показаниями к лечению добутамином в ударных дозах.